

Baysal, Jale

Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar 1729-1875. Genşl. Göz. Geç. 2. bsk. İstanbul: Hyperlink, 2010.

Book Review

Books Published by Ottoman Turks 1729-1875. This work discusses one of the chapters from, as well as the second printing of, Professor Jale Baysal's 1968 dated doctoral dissertation "Books Published by Ottoman Turks from Muteferrika until the First Constitutionalist Period" as an example of how one can continuously revise a text without ever being completely satisfied with its outcome. Because of its significant place in the literature, Dr. Baysal's work, and the story behind it, can function as an important guide to those engaged in research on Turkish publication practices, Turkish librarianship, the Turkish educational system, and the history of Turkish scholarship.

Prof. Dr. Jale Baysal'ın 1968'de "Müteferrika'dan Birinci Meşrutiyete Kadar Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar" adı ile yayımlanan doktora çalışmasının önemli bir bölümünü ve söz konusu kitabın 2. basımının konusu oluşturan bu eser, üzerinde dönem dönem çalışılan ancak bir türlü istenilen düzeye getirilemeyen bir konuyu içermesi açısından ciddi bir çalışma niteliğindedir. Bu özelliği ile eser, Türk basın-yayın hayatı, Türk kütüphaneciliği, Türk eğitim-öğretim hayatı ve son olarak Türk bilim tarihi alanlarında yapılan ve yapılacak olan bilimsel çalışmalara rehber niteliği taşıyan bir yere sahiptir.

Türklerin resmi matbaacılık tarihinin başlangıcı olarak kabul edilen 1729'dan başlayan süreç, her ne kadar uzun ömürlü bir hayat süremeyişe de matbaanın kurucuları ve destekçilerinin açtığı yol, artık basılı kaynakların reddedilemeyeceği bir dönemin de oluşmasını sağlamıştır. Matbaacılık; yani o dönemin de ifadesiyle "müteharrik harflerin baskı tekniği" olarak kullanılması, Osmanlı kültürel, bilimsel ve toplumsal yaşantısına beklenenden uzun sürede etki etmiş, yaklaşık 100 yıl boyunca toplumda bu tekniğe ve bu teknikle çoğaltılmış eserlere gereksinim duyan bir "zümre" oluşturulamamıştır. Bunun en büyük nedeni genel anlamda, bilgi aktarımında yazılı kaynaklardan çok "sözlü-şifahi" yöntemin kullanılması veya tercih edilmesidir. Bu

yöntem, uzun yıllar hem mesleki eğitimde, hem örgün eğitimde hem de dini-ahlaki eğitimde geçerliliğini sürdürmüştür.

XVIII. ve XIX. yüzyılın Batı kaynaklı yeni bilimsel ve teknik kavramlar, Osmanlılarda Tanzimat ile daha yakından araştırılmaya başlanmış ve kamuya yararlı olduğu düşünülenler seçilerek uygulamaya konulmaya başlamıştır. Bunun gereğini yerine getirecek kadroların eğitimi için kurulmuş okullar da pilot uygulamaları olmuştur. Eğitim programları yenilenmiş, yabancı uzmanlar çağrılmış, dil eğitimi ve fen bilimleri eğitimi üzerine yoğunlaşmıştır. Bunlar için de en önemli kaynak elbette ki basılı, ucuz, kolay erişilebilir olan kitaplar olmuştur.

Bu bağlamda Prof. Dr. Jale Baysal'ın eserinden de anlaşıldığı üzere Osmanlı Devleti'nde çeşitli kurumlar bünyesinde kurulan matbaalarda 1729'dan 1849'a kadar ortalama 20-22 kitap basılmış, 1849'dan itibaren ise yine yeterli bir sayı olmasa da 700'lerle ifade edilecek sayılara erişmiştir. Kitap sayılarındaki bu artışın temel neden; Batılı eğitim programlarına da yer veren yüksek okulların ve bu okullara kitap basan matbaaların kurulmasıdır. Okullarda yabancı uzmanların / eğitmenlerin çalışmaya başlaması, yurt dışına eğitici gönderilmesi, fen ve uygulamalı bilimlerin yanı sıra dünya edebiyatının klasiklerinin de yavaş yavaş Türkçeye kazandırılmasına neden olmuştur.

"*Osmanlı Türklerinin Bastıkları Kitaplar 1729-1875*" adlı eser, yukarıda bahsedilen konuları sayısal verilerle de destekleyerek yorumlaması açısından gerçekten dikkate alınması ve buradan elde dillecek verilerle yeni bilimsel çalışmaların yapılmasına öncülük edecek bir yeniden basımdır. Eserin ikinci baskısını hazırlayan, Prof. Dr. Hasan S. Keseroğlu ve İlkim Mengülerek, kaleme aldıkları önsözde kitabın ilk baskısına yaptıkları katkıları sistematik bir biçimde belirtmişlerdir.

1729-1875 yılları arasında Osmanlı Devleti'nin çeşitli bölgelerinde, Mısır'da ve Fransa'da basılan toplam 3067 kitabın bibliyografik kimliklerinin de verildiği eserde, dönemin bilgi üretim ve aktarım politikası, bilginin toplumsallaşmasında kullanılan araçlar ve bunlar arasındaki ilişkiler tarihi gerçekler ve sayısal verilerle desteklenerek aktarılmıştır. 2010'da okurlarıyla buluşan bu titiz çalışmanın, bilimsel araştırmalara rehberlik edeceği kanısındayız.

Yrd. Doç. Dr. Hakan ANAMERİÇ

Öğretim Üyesi

AÜ. DTCF. Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

e-posta: hakananameric@gmail.com